

ספר משלי פרק י פסוק כה
כְּעֹבֵר סוּפָה וְאִין רְשָׁע וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם:

ביאור הגר"א - משלי פרק י פסוק כה

כעבור סופה ואין רשע.

כמו סופה שעובר מהרה כן מפלת הרשע הוא כהרף עין, ולא יתמהמה יום אידו מלבא. וצדיק יסוד עולם. אבל הצדיק לא יעבור לעולם אלא יהיה יסוד עד עולם. ועוד, כעבור סופה כאשר עובר סופה שהוא עת צרה וזעם, לא יומלט הרשע ויהי' כלא היה. וזהו ואין רשע, כמו שלא היה. וצדיק יסוד עולם, כלומר אף אחר מיתתו הוא יסוד עולם, שמגיין על העולם.

סוד סופה ב' בתי דינין של מעלה ושל מטה; וצדיק יסוד עולם, כמ"ש [תהלים קל, ג] "אם עוונות תשמור י"ה ה' מי יעמוד." וצדיק הוא ח"י עלמין. ב' עולמות ב' שמות דאו"א [דאבא ואמא], חסר אות אחרונה שהוא בתשיעי, כמ"ש ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה, יסוד עולם. וכמ"ש [דברי הימים א, כט, יא] "כי כל בשמים ובארץ." וכן כולל גילופין של ששה שמות של ו"ק [ו' קצוות], בסוד יוסף הצדיק, שהוא ב' פעמים ח"י עלמין [ראה תיקוני זוהר תיקון יח]. והוא ב"ב תחומין צרופין של הדעת. והוא בסוד צדיקים ירשו ארץ [תהלים לז, כט]: ב' שמות חו"ג [חסד וגבורה]; והוא בסוד ה' חפץ למען צדקו [ישעיה מב, כא], והוא י"ה פשוט וכפול:

יומא דף לח עמוד ב

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר (משלי י כה) "וצדיק יסוד עולם." רבי חייא דידיה אמר מהכא (שמואל א' ב) "רגלי חסידיו ישמר" – חסידיו טובא משמע. אמר רב נחמן בר יצחק חסידו כתיב.

מהרש"א חידושי אנדות מסכת יומא דף לח עמוד ב

בשביל צדיק א' נברא כו'. דרשו כן לפי שבכל ימי בראשית האחרים סתם הכתוב לומר "כי טוב" על כל מעשה אותו יום חוץ מביום ראשון שינה ופירש הכתוב דכי טוב על מעשה אור קאי דכתיב "וירא אלקים את האור כי טוב" לדרוש מיניה בשביל צדיק א' כו' כפרש"י ראה אלקים בדעתו לקיים אור של עולם בשביל הצדיק שהוא טוב עכ"ל. עש"ה אמרו צדיק כי טוב ע"ש מעשים הטובים ורב טוב הצפון שיקבל לעוה"ב. ומה שכינה כלל העולם ב"אור" נראה לפי שתכלית בריאותו הוא האור הגנוז לצדיקים לעוה"ב והוא נדרש ג"כ מפסוק זה כדאמר בחגיגה. ונראה משום דכתיב אמרו צדיק כי טוב בלשון יחיד וסיפא דקרא כי פרי מעלליהם יאכלו בלשון רבים דרשו כן בדרשה דקאי על הבריאה דאפי' בשביל צדיק א' נברא העולם:

ראה הקדוש ברוך הוא כו'. והכי משמע קרא כי לה' ידוע מצוקי ארץ שמועטים הם וע"כ ישת עליהם תבל לפזרם בכל דור ודור. ומשום דכהאי קרא אינו מפורש כמה שתל בכל דור להיות העולם מתקיים עליהם וקאמר ר' חייא בר אבא משמיה דר"י דמקרא אחרינא איכא למילף דאפי' על צדיק א' מתקיים שנאמר "וצדיק יסוד עולם" ובא ר' חייא בר אבא משום דידיה דמהווא סיומא דקרא גופיה דלעיל יש ללמוד כן דכתיב "רגלי חסידו" וגו' חסר כתיב דחסיד א' הוא רגל ויסוד של עולם ורש"י פירש רגלים מלשון בשביל וק"ל:

בראשית רבה פרשת נח פרשה ל

א אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים, הה"ד (משלי י) כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם, כעבור סופה ואין רשע, זה דור המבול, וצדיק יסוד עולם, זה נח, (שם /משלי/ יב) הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד, הפוך רשעים ואינם זה דור המבול, ובית צדיקים יעמוד, זה נח הה"ד אלה תולדות נח, ד"א אלה תולדות נח, כתיב (שם /משלי/ יד) בית רשעים ישמד, ואהל ישרים יפריח, בית רשעים ישמד, זה דור המבול, ואוהל ישרים יפריח, זה נח.

מלבי"ם משלי פרק י פסוק כה

כעבור סופה ואין רשע, הרשע אין לו שורש חזק במציאות רק קיום מקרי, כדבר הבלתי נשרש בחוזק אשר כעבור סופה וסערה ישאהו הרוח, כן בעוד שהשנים כסדרן יתקיים כפי הטבע, אבל בעת מהומה תשאהו סופה ותשערהו ממקומו, אבל צדיק יסוד עולם, שהוא י"ל קיום בהמציאות מצד שלמות נפשו ומצד השגחת ה', ובעת סופה לא לבד שלא ינידהו הרוח ומקרי הזמן, כי הוא כיסוד מוסד לא לבד לעצמו רק לעולם הכללי, כמו שהיה בנח, וכמ"ש בב"ר (פ' נח) כעבור סופה זה דור המבול וצדיק יסוד עולם זה נח, וכן נדרש שם מ"ש לקמן (י"ב ז', וי"ד א'):

חגיגה דף יב עמוד ב

תניא רבי יוסי אומר אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה רואות, עומדות ואין יודעות על מה הן עומדות. הארץ על מה עומדת על העמודים שנאמר [איוב ט'] המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון עמודים על המים שנאמר [תהלים קל"ו] לרקע הארץ על המים מים על ההרים שנאמר [תהלים ק"ד] על ההרים יעמדו מים הרים ברוח שנאמר [עמוס ד'] כי הנה יוצר הרים וברא רוח רוח בסערה שנאמר [תהלים קמ"ח] רוח סערה עשה דברו סערה תלויה בזרועו של הקדוש ברוך הוא שנאמר [דברים ל"ג] ומתחת זרעת עולם וחכמים אומרים על שנים עשר עמודים עומדת שנאמר [דברים ל"ב] יצב גבלת עמים למספר בני ישראל ויש אומרים שבעה עמודים שנאמר [משלי ט'] חצבה עמודיה שבעה רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר [משלי י'] וצדיק יסוד עולם

מהרש"א חידושי אגדות מסכת חגיגה דף יב עמוד ב

אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעים כו'. הקושיא בכלל וכי משום שאינן יודעין הבריות כל זה יהיה אוי להם? ומנ"מ בידיעתן כ"ז ומה ענין העמודים הללו במספר למר כדאית ליה וכו'?

ונראה הכונה בכל זה כמבואר בכמה מקומות במקרא ובתלמוד שהבחירה ניתן לאדם לנצח את היצה"ר בתורה ובמצות כמ"ש בקידושין אם פגע בך מנוול זה משכהו לבהמ"ד והקב"ה עוזרו כמ"ש שם צופה רשע לצדיק גו' ה' לא יעזבנו בידו, וע"ד הבא לטהר מסייעין לו.

ע"ז אמר ר"י אוי להן לבריות שאינן יודעין על מה העולם עומד לפי בחירתו אם לקיים עולם במעשה הצדיקים הטובים ואם לאבד במעשה הרשעים, והרי העולם עומד בבחירת בן אדם בקיום התורה ומצותיה והיינו על העמודים כמ"ש העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, ועל ג' דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום...

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ד

אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה,

לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכך כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר "וצדיק יסוד עולם" זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו,

ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה, ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום.